

ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לארגון
וקשר עם ישראלים בתפוצות

הגדת ט"ו בשבט

ארץ זבת חלב ודבש

ארץ זבת חלב ודבש

חברות וחברים יקרים,
מקובלי צפת במאה ה-17 היו הראשונים ליצור מסורת של סדרי ט"ו בשבט. מטרתם הייתה הנחלת אהבת ארץ ישראל בקרב יהודי הגולה וזירוז הגאולה. מנהג הסדר נדש עם העלויות לישראל, אז הוא סימל את התעוררות האומה ותחיית הישוב בארץ ישראל. החלוצים ואלו שבאו בעקבותיהם נטעו עצים והפכו את ראש השנה לאילנות מהלכה - למעשה.
בעשורים האחרונים ממש, כשעתידי האקולוגי של כדור הארץ הפך נושא מרכזי בעולם כולו, קיבל ט"ו בשבט משמעות נוספת והוא מזוהה עם קידום המודעות לקיימות ושמירה על כדור הארץ.

כמו מקובלי צפת כך גם אנחנו מבינים שאין כט"ו בשבט לחבר יהודים וישראלים בכל מקום בעולם לארץ ישראל. לאדמתה, לפירותיה ולמסורות וסמלי החג.

בחוברת זו אנו מגישים לכם הצעה לסדר ט"ו בשבט, בסימן "קיימות ומצוינות בישראל".

כמו בסדר פסח, כך גם בסדר ט"ו בשבט, נרים ארבע כוסות יין, נשאל מה נשתנה הלילה הזה, ובנוסף נכיר פיתוחים והישגים אקולוגיים ישראלים, ונברך על פירות הארץ.

אנו מזמינים אתכם לחגוג את הסדר ברוח התקופה, בקרב בני משפחותיכם, ליהנות מטקסטים מהמקורות העבריים, ולשיר ביחד משירי ארץ ישראל היפה והטובה.

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?

שבכל הלילות אנו משיחים בכל הנושאים;
הלילה הזה אנו משיחים ביופייה של הארץ ובשבח פירותיה.
שבכל הלילות אנו כובשים את הטבע ורודים בבריותיו;
הלילה הזה אנו והטבע אחד, ואנו מזכירים את שליחותנו על האדמה לעבדה ולשמרה.
שבכל הלילות אנו אוכלים שאר מאכלים;
הלילה הזה כולו פירות.
שבכל הלילות אנו שותים יין לבן או אדום;
הלילה הזה שותים יין לבן עם אדום.
(מתוך הגדת ט"ו בשבט של התנועה ליהדות מתקדמת, הרב גלעד קריב)

חג שמח!

גוסטי יהושע-ברוורמן, ראשת המחלקה

"אַרְבַּעָה רְאשֵׁי שָׁנִים הֵם.
בְּאֶחָד בְּנִיטָן רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִים וְלְרִגְלִים.
בְּאֶחָד בְּאֵלוֹל רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר בְּהֶמָּה.
רְבִי אֶלְעָזָר וְרְבִי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים, בְּאֶחָד בְּתִשְׁרִי.
בְּאֶחָד בְּתִשְׁרִי רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְשָׁנִים וְלִישׁוּבָלוֹת,
לְנִטְיָעָה וְלִירְקוֹת.
בְּאֶחָד בְּשֶׁבֶט, רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן, כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי.
בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, בְּחַמְשָׁה עָשָׂר בּו'."
(מסכת ראש השנה א, א)

סדר ט"ו בשבט*

- סדר ט"ו בשבט - מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות _____ 3
- נרים כוס ראשונה - לאדמת הארץ עליה צמחה חקלאות ישראלית מפוארת _____ 4-5
- נרים כוס שנייה - למדינת ישראל שהתגברה על היובש האקלימי _____
- והפכה ל"מעצמת מים" _____ 6-7
- נרים כוס שלישית - לעצים שהפכו אדמת מדבר ים תיכונית לגן פורח _____ 8-9
- נרים כוס רביעית - לשמש שפתחה לנו אופקים אנרגטיים מהמתקדמים בסוגם _____ 10-11
- נספח - פעילויות לכל המשפחה _____ 12-13

* לעריכת סדר ט"ו בשבט כהלכתו עליכם להצטייד מראש בבקבוק יין אדום ובבקבוק יין לבן, בצלחת פירות יבשים ובהם שקדים, תמרים ותאנים ובכיכר לחם.

יזום והפקת התכנית: המחלקה לארגון וקשר עם ישראלים, ההסתדרות הציונית העולמית
עריכה ראשית: גוסטי יהושע-ברוורמן - ראשת המחלקה כתיבה, עריכה והפקה: אראלה גורן
החוברת הופקה לצרכים פנימיים בלבד

אדמה

כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִבִּיאֶךָ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ נַחְלֵי מַיִם עֵינַת וְתִהְיֶה לְיָצְאִים בְּבִקְעָה וּבְקָהָר:
אֶרֶץ חֹטָה וְשֹׁעֲרָה וְגִפְנֵן וְתֵאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשׁ: אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכַּנְתָּ
תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תַחֲסֹר כֹּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבִנֶיהָ בְּרִזָּל וּמִהֲרָרֶיהָ תַחֲצֹב נְחֹשֶׁת:
וְאָכַלְתָּ וְשִׁבַּעְתָּ וּבִרְכַתְּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאֶרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ.
(דברים פרק ח, ז'-י')

אמא אדמה

מילים: יענקל'ה רוטבליט
לחן: מיקי גבריאלוב

היא תביט אלי טובה וחכמה
כמו בבן השב הביתה מן הדרך
תחבק אותי אליה בנשימה חמה
אמא אדמה.

היא תגיד - "אתה עייף מן המסע
אל תפחד אני חובשת את פצעך"
היא תיקח אותי אליה כשאקרא
בשמה
אמא אדמה.

שיעור מולדת

מילים: עלי מוהר
לחן: אפרים שמיר

אז בבית-הספר
על הקיר תמונה
והאיכר חורש בה
את האדמה
וברקע, הברושים
שמי שרבו חורים
האיכר יצמיח לנו לחם
שנהיה גדולים.

והמורה אוקרת:
"עוד מעט כבר סתו".
בשיעור מולדת
היא מראה חצב.
היורה יבוא עכשיו
שפע טיפותיו
כילון שקוף על פני העמק
הפורש שדותיו.

כה זה היה, פשטות רכה
זה הצטייר בילדותנו
שהייתה יפה.

שירת העשבים

כששומעים השירה
שלהם
טוב מאד
להתפלל ביניהם
ובשמחה לעבד
את ה'
ומשירת העשבים
מתמלא הלב
ומשתוקק

וכשהלב
מן השירה מתמלא
ומשתוקק
אל ארץ ישראל
אור גדול
אזי נמשך והולך
מקדושתה של הארץ
עליו
ומשירת העשבים
נעשה נגון
של הלב

דע לך
שכל רועה ורועה
יש לו נגון מיוחד
משלו
דע לך
שכל עשב ועשב
יש לו שירה מיוחדת
משלו
ומשירת העשבים
נעשה נגון
של רועה
כמה יפה
כמה יפה ונאה

בסדר ט"ו בשבט אנו אוכלים שלשה מיני פירות ודגן, המסמלים את העולמות השונים מהם מורכב העולם שבו אנו חיים. העולם הראשון הוא "עולם העשייה", המסומל בפירות שתוכם רך וקליפתם נזרקת. כמו רימונים, אגוזים, שקדים ופירות הדר. (על פי המקובל רבי חיים ויטאל, מתוך "עץ החיים")

ניטול את פרי עץ השקד
מתוך "עולם העשייה" ונברך
"בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
בוֹרֵא פְרֵי הָעֵץ"

נאכל ונהנה מטעמו הערב של הפרי

גאווה ישראלית - הידעת?

- עגבניות השרי האהובות בכל העולם, הן פיתוח חקלאי ישראלי.
- ישראל פיתחה זן חדש של חצילים ללא חרצנים, ולכן הם אינם מרים, ואף סופחים פחות שמן בטיגון ולכן יותר בריאים.
- במנהל המחקר החקלאי (מכון וולקני) של משרד החקלאות מצאו פתרון לבעיית הריח העז של הגויאבה ופיתחו זן מיוחד של גויאבות ללא ריח.
- ישראל מפתחת הדברה ביולוגית, שהיא סוג של הדברה "רוקה" המשתמשת ביצורים חיים על מנת לדלל את אוכלוסיית המזיקים, בדיוק כמו בשרשרת המזון בטבע.
- כרמים ישראליים חדשים ניטעים בשפלה, בנגב ובערבה ויונות ישראליים זוכים בפרסים בינלאומיים ויוקרה.
- 20% מהצריכה העולמית של שמן החוחובה (שמן המופק מהצמח המדברי חוחובה, ומהווה בסיס

נרים כוס ראשונה ונברך:
"בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
בוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן"

מים

"כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בְּאִשְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְּאָרֶץ מְצָרִים הוּא
אֲשֶׁר יִצְאָתְּם מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת־זֵרְעָךָ וְהִשְׁקִיתָ בְּרִגְלְךָ כְּגֹן
הַיָּרֵק: יֵא וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ אָרֶץ הָרִים
וּבְקִעַת לְמִטֵּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתַּהֲמִים:"
(דברים י"א, י"י-א)

הדרך אל הכפר

מילים: יורם טהרלב
לחן: נורית הירש

על הדרך היורדת מן הכפר
בין עצי האלוני והאלה
נשארו עוד בוודאי
צעדי ועקבותי
ואמי עוד קוראת לי בקולה.

אך איני יודעת מה קרה
אי אבדה הדרך הברוכה
אי אבדה הדרך אל הכפר
הדרך בה רציתי לשוב בחזרה.

אל הדרך הקסומה של ילדותי
אני שבה בחסות הערפל
ונוגעת בכולם
בפניהם ובקולם
כמו נוגעת בארץ ישראל.
פזמון...

ואני עוברת ואני זוכרת
כל מה שהשארתי שם
עוד ניצב הבית בין עצי הזית
רוח באה מן הים.
עוד ניצב הבית בין עצי הזית
רוח באה מן הים
ואני עוברת ואני זוכרת
ולבי עודנו שם.

בלילות הארוכים הלבנים
עת הנפש לא תמצא מנוחתה
אני קמה מעפר
אני שבה אל הכפר
כמו ילדה שחוזרת אל ביתה.
פזמון...

תפוחים ותמרים

מילים: איתן גלס
לחן: רמי קליינשטיין

אם תלך אל השוק
תראה אותה בוכה
אישה יפה בין הפירות
מוציאה עוד ממחטה

הרוכלים לה צועקים
מה קרה לך חמודה
זה אהובי שלא רוצה
הוא מצא לו נערה

קחי לך תפוחים ותמרים
המתיקי את יומך
הוא לא שווה את הכאב
שמתרוצץ אצלך בלב

היא אוהבת את האיש
שלא אוהב אותה
שמלת פרחים, לחיים שושנים
לך לא מספיקים

אתה רוצה אישה פלקט
בלי נסיון חיים
אתה רוצה ילדה נערה
קפואה ובלי קמטים

קחי לך תפוחים ותמרים...

והיא פה מחכה
בין דוכני שווקים
שאתה תרצה אותה אהובה
רק כשנוח ומתאים

קחי לך תפוחים ותמרים...

צל ומי באר

יורם טהרלב
לחן: לוי שער

במדרון מעל הוואדי
עץ השקדייה פורח
באוויר ניחוח הדסים
זה הזמן לפני הקיץ
שעריו הלב פותח
ותמיד ברוכים הנכנסים.
בימים אשר כאלה
מחכים עד בוא הליל
מחכים לצעדים קרבים
לא סוגרים את הבריח

זה הבית שבנינו
זה האורן שנטענו
זה השביל וזוהי הבאר
מי שבא לפה אחינו
מי שבא יסב איתנו
והשער שוב לא
יסגר.

נאכל פרי שני המסמל את העולם השני ממנו מורכב
העולם שבו אנו חיים "עולם היצירה". עולם זה
מסומל בפירות שקליפתם החיצונית נאכלת ותוכנם,
שהוא הגרעין, לא נאכל, אך אין הוא נזרק, משום
שהוא נזרע ומצמיח חיים חדשים. למשל: זיתים,
תמרים, משמשים ושזיפים.

ניטול את פרי עץ הדקל, התמר,
מתוך "עולם היצירה" ונברך
"בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
בּוֹרֵא פְרֵי הָעֵץ"

נאכל ונהנה מטעמו הערב של התמר

גאווה ישראלית - הידעת?

- טכנולוגיית הטפטפות היא אחת ההמצאות הישראליות החשובות בעולם. באמצעות טיפות מים ודשן מדודות ישירות אל שורשי הצמח ולא מתבזבזות על האדמה שמסביב.
- מדינת ישראל היא המדינה המתקדמת ביותר בעולם בהשבת שפכים לצורכי חקלאות. כ-70% ממי הביוב בישראל עוברים טיהור ומושבים לצורכי השקיה חקלאית. שימוש נוסף למים מטוהרים נמצא ביוזמה חדשנית של החברה להגנת הטבע: השבת מים לשיקומם של שבעה נחלים והחיאה מחדש של בתי הגידול שלהם.
- ישראל נחשבת למובילה עולמית בהתפלת מים. בישראל פועלים חמישה מתקנים להתפלת מים, ובהם מתקן ההתפלה בשורק, הגדול מסוגו בעולם. מתקנים אלו מתפילים מים ומי תהום מליחים שעברו תהליך התפלה וטיהור ומגיעים
- באיכות מעולה למערכת המים הארצית, ומשמשים לצרכים ביתיים ובהם שתייה.
- ישראל פיתחה טכנולוגיה להפיכת רשת המים העירונית לחכמה, באמצעות ניטור רציף בזמן אמת של איכות המים. טכנולוגיה זאת מאפשרת לזהות עד שמונה פרמטרים שונים של איכות המים. בליווי תוכנת ניהול ותוכנה אנליטית המשקללת נתונים סטטיסטיים, לומדים את "טביעת האצבע" של המים, ומזהים כל חריגה מהנורמה.
- הפיתוח הישראלי בתחום המים בעל האופי העיתידני ביותר הוא פטנט עולמי לייצור מי שתייה מהאוויר, באמצעות עיבוי הלחות המעטה שיש באוויר לכדי מים נוזליים. מכונה אחת מסוגלת לייצר מהאוויר מספיק מי שתייה צלולים ליום שלם לבית חולים, וכמה מכונות יכולות לספק תצרוכת מים יומית לכפר או אפילו לעיר שלמה.

כוס שניה שמרביתה יין לבן ומיעוטה אדום

הננו מוכנים ומזמנים לקיים מצוות שתיית כוס שנייה של סדר ט"ו בשבט שמרביתה יין לבן ומיעוטה אדום.
כוס זו אנו שותים לכבוד ניצחונה של מדינת ישראל על המדבר והפיכתו לגן פורח. על ההתגברות על תנאי פתיחה יבשים שאילצו את ישראל לפתח טכנולוגיות מתקדמות לחיסכון, מחזור והתפלת מים, והפכו אותה ל"מעצמת מים" עולמית שמייצאת לעולם כולו ידע ופיתוחים חדשניים בתחום המים.

נרים כוס שניה ונברך:

"בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן"

עצים

נאכל פרי שלישי המסמל את העולם השלישי, הגבוה בעולמות, ממנו מורכב העולם שבו אנו חיים, הוא "עולם הבריאה". עולם זה מסומל בפירות שנאכלים בשלמותם, על קליפתם, כגון ענבים (צימוקים), תאנים, תפוחים ותותים.

ניטול תאנה / צימוקים
מתוך "עולם הבריאה" ונברך
"בְרוּךְ אַתָּה יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
בוֹרֵא פְרֵי הָעֵץ"

נאכל ונהנה מטעמה הערב של התאנה/צימוקים

כוס שלישית שמרביתה יין אדום ומיעוטה לבן

הננו מוכנים ומזומנים לקיים מצוות שתיית כוס שלישית של סדר ט"ו בשבט שמרביתה יין אדום ומיעוטה לבן.

כוס זו אנו שותים לכבוד העצים, החורשות והיערות שנטעה הקרן הקיימת לישראל באדמת ישראל, שהפכו שממה מדברית לגן פורח. לכבודה של הקרן הקיימת לישראל שכבר יותר ממאה שנה נוטעת עצים בארץ ישראל, חוקרת ומפתחת שיטות מתקדמות לטיפוח הקרקע, לפתרון בעיות אקלימיות, אקולוגיות וגאוגרפיות לטובת צרכי החקלאות והאדם.

נרים כוס שלישית ונברך:

"בְרוּךְ אַתָּה יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
בוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן"

גאווה ישראלית - הידעת?

"מעשה באנדריאנוס המלך שהיה עובד למלחמה והולך עם גייסות שלו להילחם על מדינה אחת שמרדה עליו, ומצא בדרך זקן אחד שהיה נוטע תאנים. אמר לו אנדריאנוס: בן כמה אתה? אמרו לו אותו זקן: בן מאה שנה. אמר לו אנדריאנוס: בן מאה שנה עומד וטורח ונוטע נטיעות, וכי סבור אתה לאכול מהן? אמר לו: אדוני המלך, הריני נוטע ואם אזכה אוכל מפירות נטיעותי, ואם לאו - כשם שיגעו אבותי לי כך אני יגע לבני. עשה אנדריאנוס מלחמה שלוש שנים וחזר ומצא לו לאותו זקן עומד באותו מקום. מה עשה הזקן? נטל סלסלה אחת ומלא אותה ביכורי תאנים יפות וקרבן לפני אנדריאנוס. אמר לו: אדוני המלך אני הוא אותו הזקן שמצאת אותי בהליכתך עומד ונוטע והרי כבר זיכני המקום לאכול מפירות נטיעותי, ואלו שבתוך הסלסלה - מהם. קבלם מן עבדך. מיד אמר אנדריאנוס לעבדיו: טלו את הסלסלה הימנו ומלאו אותה זהובים, ויעשו כך. לפיכך לא יבטל אדם מן הנטיעות, אלא כשם שמצא, עוד יוסיף ויטע, אפילו יהיה זקן".

(מדרש תנחומא, קדושים כ"ה)

הידעתם: מנהג הנטיעות בט"ו בשבט החל בשנת 1890 כאשר המורה והסופר זאב יעבץ יצא עם תלמידיו מבית הספר בזיכרון יעקב לנטיעה חגיגית. בכך קבע באופן רשמי את הנטיעות בט"ו בשבט כפעולה חינוכית של ילדי ישראל.

- היערות והפארקים לא היו קיימים על אדמת ארץ ישראל מאז ומעולם. ראשוני המתישבים היהודים שהגיעו לארץ ישראל בשלהי המאה ה-19 מצאו כאן ארץ שוממה ללא פיסת צל.
- **מפעל הנטיעות של קק"ל שהחל בראשית המאה ה-20 נמשך עד עצם היום הזה.** מאז הקמתה נטעה קק"ל למעלה מ-240 מיליון עצים על פני 920 אלף דונם!
- מטרת הנטיעה משתנות עם הזמן. בעבר נטיעת היערות באה להגן על שטחי קרקע נרחבים ושימור הקרקע. ואילו כיום, ליערות תפקידים מגוונים נוספים כמו שיפור איכות הסביבה - "ריאות ירוקות", סיפוק צרכי נופש וביולוגיה ועוד.
- ישראל רושמת הישגים מרשימים בתחום הייעור המדברי, ואף יותר מכך: בשנת 2015 קבע האו"ם כי ישראל היא מומחית בהתמודדות עם תופעת המדבור. (מדבור הוא תהליך

עוד לא אהבתי די

מילים ולחן: נעמי שמר

בלאה הידיים עוד לא בניתי כפר
עוד לא מצאתי מים באמצע המדבר
עוד לא ציירתי פרח, עוד לא גיליתי איך
תוביל אותי הדרך ולאן אני הולך

אי - עוד לא אהבתי די
הרוח והשמש על פני
אי - עוד לא אמרתי די
ואם לא, אם לא עכשיו אימתי

עוד לא שתלתי דשא, עוד לא הקמתי עיר
עוד לא נטעתי כרם על כל גבעות הגיר
עוד לא הכל עשיתי ממש במו ידי
עוד לא הכל ניסיתי, עוד לא אהבתי די

אי - עוד לא אהבתי די...

עוד לא הקמתי שבט, עוד לא חיברתי שיר
עוד לא ירד לי שלג באמצע הקציר
אני עוד לא כתבתי את זיכרונותי
עוד לא בניתי לי את בית חלומותי

אי - עוד לא אהבתי די...

ואף על פי שאת פה, ואת כל כך יפה
ממך אני בורח כמו ממגיפה
עוד יש הרבה דברים שרציתי לעשות
את בטח תסלחי לי גם בשנה הזאת

תביני, אי - עוד לא אהבתי די...

פעם שאלתי עץ: "עץ, איך זה להיות עץ?" "אתה וודאי מתלוצץ" - אמר העץ.
"לא ולא", אמרתי - "ברצינות גמורה, זה טוב או רע?" "רע?" תמה העץ. "מדוע?"
"ולא אכפת לך שאתה תקוע כל השבוע?" "אינני תקוע, אני הרי נטוע!"
"ולא מתחשק לך לפעמים ללכת לבקר חברים, או לראות מה נשמע במקומות אחרים?"
"איך לי כל צורך לנווד ולנוע. ציפורים מזמרות לי באופן קבוע, פרפרים לי נושקים,
מלטפת הרוח, ולנגד עיני כל האופק פתוח."

"ובלילה כשכולם ישנים - אז מה?" "בלילה אני מאזין לדממה ושומע;
איך נושמת האדמה, איך פירות מבשילים, איך יורדים הטללים
ובתוך ענפי ישנים גוזלים ואני שומר על שנתם."

"אני אוהב אותך עץ" - אמרתי, והלכתי אל גני ונטעתי לי עץ מול חלוני.
(התיה בן דור)

עץ השדה

מילים: נתן זך
לחן: שלום חנוך

כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה:

כְּמוֹ הָאָדָם גַּם הָעֵץ צוֹמֵחַ
כְּמוֹ הָעֵץ הָאָדָם נִגְדָע
וְאֵינִי לֹא יוֹדֵעַ

אֵיפֹה הָיִיתִי וְאֵיפֹה אֶהְיֶה
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה.

כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה:

כְּמוֹ הָעֵץ הוּא שׂוֹאֵף לְמַעַלָּה
כְּמוֹ הָאָדָם הוּא נִשְׂרָף בְּאֵשׁ
וְאֵינִי לֹא יוֹדֵעַ

אֵיפֹה הָיִיתִי וְאֵיפֹה אֶהְיֶה
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה.

כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה

כְּמוֹ הָעֵץ הוּא צֶמֶא לְמִים
כְּמוֹ הָאָדָם הוּא נִשְׁאָר צֶמֶא
וְאֵינִי לֹא יוֹדֵעַ

אֵיפֹה הָיִיתִי וְאֵיפֹה אֶהְיֶה
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה

אֶהְבֶּתִּי וְגַם שְׂנֵאתִי

טְעַמְתִּי מִזֶּה וּמִזֶּה
קִבְּרוּ אוֹתִי בְּחֻלְקָה שֶׁל עֵפָר
וּמֵר לִי, מֵר לִי בְּפֹה

כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה,
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה.

גן השקמים

מילים: יצחק יצחקי
לחן: יוחנן זראי

היה היו כאן פעם שקמים,
חולות מסביב וגם נוף.
העיר תל אביב של אותם הימים
היתה בית בודד על החוף.
ויש לפעמים נערכו ישיבות
מתחת שקמים אז בצל,
וליד העצים צחקו הבנות
וענו בזמרה: "הי ילל".

כן, זהו, כן, זהו,
זה גן השקמים.
היו גם כאלה
אי אז בימים.

כן, זהו, כן, זהו...

גדלה תל אביב מסביבה פרוורים
הכל בה תוכנן ונבדק.
נבנו בה כבישים נשכחו השקמים
והלבין אז ראשם מאבק.

הכל כאן נבנה בקצבו של הדור -
חנויות ובתי שחקים,
אך רק אם נפנה מבטנו אחור,
ניזכר בשקמים ירוקים.

כן, זהו, כן, זהו...

שַׁחַשׁ

"בְּשַׁעַה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, נָטְלוֹ וְהַחֲזִירוֹ עַל כָּל אֵילָנֵי גֶן עֵדֶן, וְאָמַר לוֹ: רְאֵה, מַעֲשֵׂי כַמָּה נְאִים וּמְשׁוֹבְחִין הֵם, וְכָל מֵה שֶׁבָּרָאתִי - בְּשִׁבְלֶךָ בְּרָאתִי. תֵּן דַּעַתְךָ שְׂלָא תִקְלַקֵּל וְתִתְחַרֵּב אֶת עוֹלָמִי שְׂאֵם קִלְקֵלֶתָ אֵין מִי שִׁיתְקוֹן אַחֲרֶיךָ." (בשבילך בראתי, קהלת רבה, ז)

אור

מילים ולחן: נעמי שמר

אור עולה בבוקר
על גגם רחוק (זוכרת)
כן אני זוכרת
ולא אחדל ולא אשתוק.

אור שמבשר את
ההשכמה והזריחה (זוכרת)
רק לראות עוד פעם
יותר מזה איני צריכה.

שמש, הביאו שמש
אם שמי מעוננים
עוצמת את עיני
אבל השמש היא בפנים.

אור בצהריים
על האדמה (זוכרת)
על חלקת המים
ועל שתיל ועל קמה.

אור יורד בערב
על שדות חיי (זוכרת)
עוד אני זוכרת
זה אור יומי זה אור ימי.
שמש, הביאו שמש...

אור יורד בערב (שמש)
אור בצהרים (שמש)
אור עולה בבוקר אור!

קום והתהלך בארץ

מילים: יורם טהרלב
לחן: יאיר קלינגר

קום והתהלך בארץ
בתרמיל ובמקל.
וודאי תפגוש בדרך
שוב את ארץ ישראל.
יחבקו אותך דרכיה
של הארץ הטובה,
היא תקרא אותך אליה
כמו אל ערש אהבה.
זאת אכן אותה הארץ,

זו אותה האדמה
ואותה פיסת הסלע
הנצרכת בחמה.
ומתחת לאספלט
לבנייני הראווה,
מסתתרת המולדת
ביישנית וענווה.

קום והתהלך בארץ...
וכרמי עצי הזית
ומסתור המעיין
עוד שומרים על חלומה
וחלומנו הישן.
וגגות אודמים על הר
וילדים על השבילים,
במקום שבו הלכנו
עם חגור ותרמילים.

קום והתהלך בארץ...

ארץ ישראל יפה

מילים: דודו ברק
לחן: שייקה פייקוב

נערה טובה יפת עיניים
לנו יש בארץ ישראל,
וילד טוב ירושלים
הו מי פלל ומי מלל?

ותורה אורה כזו יש לנו
וגם הגדה ומגילה,
ואלוהים אחד שלנו
וקול חתן וקול כלה.

ארץ ישראל יפה
ארץ ישראל פורחת,
את יושבה בה וצופה
את צופה בה וזורחת.

והעמק הוא כפתור ופרח
וההר הוא פרח וכפתור,
והצפון שלגים וקרר
והדרום זהב טהור.

כל הפרדסים נותנים כאן
ריח
והשקדיות כולן פורחות,
השמש כאן תמיד זורח
על מי תוגה ומנוחות.

ארץ ישראל יפה...

גם לפרחחים אשר בינינו
יש מקום בארץ ישראל,
מן הצרות שלא עלינו
אתה ורק אתה גואל.

בכחול לבן מונף הדגל
ולירושלים כל שירי,
אנחנו שוב עולים לרגל
הו, שירי: עם ישראל חי!

ארץ ישראל יפה...

גאווה ישראלית - הידעת?

לישראל תפקיד חלוצי בהיסטוריה של האנרגיה המתחדשת. עם קום המדינה, בחזון ובמצוות ראש הממשלה הראשון, דוד בן גוריון, פותח בישראל המשטח הסלקטיבי (משטח תבור) שהיה הבסיס הטכנולוגי להקמתן של תחנות הכוח הסולאריות המעשיות הראשונות בעולם. בשנות ה-80 הקימה חברת לוז הירושלמית בארה"ב את התחנות התרמו-סולאריות הראשונות, שמייצרות חשמל עד היום. הישג זה, שינה את עולם האנרגיה המסורתית ופתח את דלתותיו לייצור חשמל ממקורות מתחדשים בהיקפים ממשיתים.

בתחילת שנות ה-50 פיתח מדען ישראלי בשם פרופ' צבי תבור, את דוד השמש, שאי אפשר לדמיין כיום בניין ישראלי ורבים מהבתים בעולם, בלעדיו. דוד השמש חוסך כסף רב על חימום המים והוא מהממצאות הבולטות בתחום הסולארי - בניצול קרני השמש ליצירת אנרגיה.

ממשלת ישראל מעודדת ומתקצבת מחקר ופיתוח של טכנולוגיות וייצור חשמל בתחום אנרגיה סולארית. וכיום פועלים שלושה מרכזי חקר בתחום זה: בשדה בוקר שבנגב, באוניברסיטת

בן-גוריון בבאר שבע ובקיבוץ קטורה שבערבה.

בנגב ובערבה הולכים ומוקמים עוד ועוד "שדות סולאריים". שדה סולארי הוא שטח מדברי המנוצל לייצור חשמל מאנרגיית השמש, באמצעות אלפי פאנלים סולאריים, ומהווה מעין תחנת כוח קטנה וירוקה שאינה דורשת משאבים מתכלים, על מנת לייצר חשמל.

פיתוחים של חברות סטרטאפ מהשנים האחרונות:

חלון שמייצר חשמל תוך כדי הכנסת אור טבעי. מיועד לבנייני משרדים, שלהם שטחים גדולים של חלונות.

טכנולוגיה חדשה שמאפשרת להפוך כל משטח לפאנל סולארי, מגגות של בניינים דרך מבני תשתיות ועד כבישים.

יריעות סולאריות גמישות שהודות לאלסטיות שלהן ומשקלן הנמוך, ניתן לפרוס אותן בקלות גם על-גבי משטחים בלתי שטוחים, ועל-ידי כך לנצל מבנים ושטחים שלא ניתן להציב בהם פאנלים קשיחים וכבדים. כמו למשל על פני מים, על רכב נוסע, ועל גבי יישומים מנותקי רשת.

לפני שתיית כוס היין האחרונה נאכל לחם המייצג את החיטה, שהיא הראשונה משבעת המינים. הלחם עשוי מחמשת מיני דגן, ולכן לכאורה היה צריך לברך עליו "בורא פרי האדמה" כדרך שמברכים על כל המינים שצומחים מהאדמה. אלא שחכמים תיקנו לו ברכה מיוחדת, מפני חשיבותו המרובה, שהוא עיקר מאכלו של אדם, כמו שנאמר: "ולחם לבב אנוש יסעד". (תהילים ק"ד, ט"ו)

ניטול ידיים, נבצע מן הלחם ונברך

"בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ"

נאכל מן הלחם

כוס רביעית שכולה יין אדום

הננו מוכנים ומזומנים לקיים מצוות שתיית כוס רביעית של סדר ט"ו בשבט שכולה יין אדום. כוס זו אנו שותים לכבוד השמש הישראלית שמעניקה לנו אור וחום שמהווים מקור אינסופי לאנרגיה ידידותית לסביבה, מתחדשת וזולה. לכבודה של מדינת ישראל, שהתברכה ב-280 ימי שמש בממוצע בשנה, ובחברות סטרטאפ צעירות שלא מפסיקות להמציא פיתוחים שונים לניצול אנרגיה מהשמש.

נרים כוס רביעית ונברך:

"בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן"

כך הולכים השותלים

מילים: יצחק שנהר
לחן: ידידיה אדמון

כך הולכים השותלים
רון בלב ואת ביד
מן העיר ומן הכפר

מן העמק, מן ההר
בט"ו בשבט

בט"ו בשבט

למה באתם, השותלים?
נכה בקרקע ובצור
וגומות סביב נחפור

בהרים ובמישור
בט"ו בשבט
בט"ו בשבט

מה יהא פה, השותלים?
שתיל יבוא בכל גומה
יער עד יפרוש צילו

על ארצנו ערומה
בט"ו בשבט

השקדייה פורחת

מילים: ישראל דושמן
לחן: מנשה רבינא

השקדיה פורחת
ושמש פז זורחת,
ציפורים מראש כל גג
מבשרות את בוא החג.

ט"ו בשבט הגיע

חג לאילנות.

ט"ו בשבט הגיע

חג לאילנות.

הארץ משועת
הגיעה עת לטעת,
כל אחד ייקח לו עץ
באתים נצא חוצץ.

ט"ו בשבט הגיע...

כל הגן לבש לבן

מילים ולחן: אמיתי נאמן

כל הגן לבש לבן
תכלת וארגמן
"יום הולדת לאילן"
כל צמח רן.

במחול יצאו

גם נרקיס כרכום

כי לכל בן ירק

חג מועד היום.

גם צבר אפילו

פה היום ירקוד

והברוש יריע

עוד.

תחנות הפעלה לילדים לאחר הסדר

לבחירתכם, ניתן לבחור עמדות של תחנות הפעלה, להמשך העשרה והתנסות בסימני החג:

- שתילת שתילים באדניות
- קישוט כלי עציצים
- הכנת ראש דשא
- עמדת צילום עם תבנית של עץ וחור במרכזו
- הדבקת אדמה או קטניות על איור או מנדלה של ארץ ישראל
- דפי צביעה ברוח החג

חידון לט"ו בשבט לפי אותיות הא'-ב'

כתב: גדי איידלהייט

- א** ביטוי: בחור כ... (ארז)
ב השלימו: על ראש ה... (ברוש)
ג עליה גדלים ענבים (גפן)
ד שם אחר לתמר (דקל)
ה שיח ריחני שמשמש גם לבשמים (הדס)
ו משפחה אליה שייכים עצי השקד (ורדיים)
ז יכולים להיות ירוקים או שחורים (זיתים)
ח ממנה מכינים לחם (חיטה)
ט ראש השנה לאילנות (ט"ו בשבט)
י בו גדלים עצים (יער)
כ מוסד לאומי של מדינת ישראל אשר נוסד בט"ו בשבט (כנסת ישראל)
ל פרי חמוץ (לימון)
מ בית הספר החקלאי הראשון בארץ (מקווה ישראל)
נ מנהג של חג הט"ו בשבט (נטיעות)
ס הגבעול הנושא את פרי התמר (סנסן)
ע גם עץ מארבעת המינים וגם אזור בארץ (ערבה)
פ אם המושבות (פתח-תקווה)
צ הקצה העליון של העץ (צמרת)
ק ארגון האחראי על היערות בישראל (קרן קיימת לישראל)
ר השלימו:
 "כך הולכים השותלים, ___ בלב" (רון)
ש פורחת בט"ו בשבט (שקדייה)
ת מצוות התלויות בארץ בפירות וירקות (תרומות ומעשרות)

הצגה משותפת: חוני והחרוב

באדיבות התנועה הקיבוצית, רות ברנד
עיבוד של מדרש מתוך תלמוד בבלי, מסכת תענית, דף כג, עמוד א.

לפניכם סיפור על חוני והחרוב. במהלך הפעילות נספר את הסיפור בשפתם של הילדים ונמחזיז אותו בעזרתם) כדאי ומומלץ לאפשר למשתתפים לשחק גם כן).

אנחנו יוצאים עכשיו למסע בזמן, לארץ ישראל שלפני אלפי שנים ולפגוש איש אחד שעשה מעשה בלתי רגיל וישן שבעים שנה. לפני שנים רבות היה איש שחי כאן בארץ ישראל, קראו לו בשם די מצחיק, "חוני". וחוני הזה היה איש מאד חכם ומאד מכובד, כשהוא הלך ברחוב כולם הכירו אותו וידעו מי הוא. נבקש מתנדב/ת שרוצה להיות חוני בהצגה ויבוא להמחזיז בזמן הסיפור.

יום אחד חוני יצא למסע בדרכים. יצא מביתו והחל לצעוד בדרכים. ובמסעו נכנס הוא אל עיר אחת. הוא הולך ומסתובב ברחובות העיר, פוגש את אנשיה ורואה מה הם עושים. ופתאום הוא רואה משהו ממש מוזר, משהו שהוא ממש לא ציפה לראות...

הוא מתקרב ומתקרב ורואה איש זקן מאד.

נבקש מתנדב/ת שרוצה להיות האיש הזקן.

וחוני מתקרב לאיש הזקן ורואה שהוא עושה מעשה חריג. נשאל את הילדים - מה בדרך כלל אנשים מבוגרים עושים הרבה? האם הם נחים או שעובדים בעבודה קשה? אילו אנשים מבוגרים אנחנו מכירים? אולי סבים וסבתות דודים ודודות ומה מעשיהם?

הערה למנחה: הילדים בדרך כלל אוהבים לדבר, ניתן להם את המקום הזה

ואז חוני רואה שהאיש הזקן לוקח מעדר וחופר בגינה ונוטע שתיל קטן של עץ חרוב.

עוצר חוני מרוב תדהמה ושואל את האיש הזקן: "תוך כמה זמן העץ הזה יוציא את פירותיו?"
והזקן עונה: "תוך שבעים שנה."

ממציאים צעירים לט"ו בשבט

באדיבות התנועה הקיבוצית, רות ברנד

בואו נדמיין שנכנסנו למכונת זמן ואנחנו רצים קדימה 70 שנה, אפשר לעשות זאת באמצעות רגע של דמיון מודרך - לעצום עיניים, להיכנס למכונת הזמן ולעוף קדימה לשנת 2092.

דמיינו איך העולם נראה, מה יש/חסר בו, איך אנשים נראים ומתנהגים וכו'. נחלק את המשתתפים לקבוצות קטנות, נחלק לכל קבוצה כרטיסיה עם קטגוריה כלשהי (תחבורה, ביגוד, דיור, אוכל, רפואה, בידור, חקלאות וכו') ונזמין אותם לתכנן משהו

"שבעים שנה" אומר חוני, "זה המון זמן, מדוע אתה נוטע את העץ? האם אתה מאמין וחושב שתזכה לטעום את פירותיו ולראות אותו גדל? אה הרי איש מאד זקן!"

והאיש הזקן, חושב וחושב ואז עונה לחוני בסיפור: "אני כשהייתי קטן מספר האיש הזקן, ליד הבית היה לי עץ רימון, עץ שכל שנה ושנה נהנינו מפירותיו. האם אתה חושב שאני נטעתי את עץ הרימון? לא ולא, סבא שלי נטע אותו ומאז דור אחר דור נהנים אנחנו מהפירות. ואני, אני יודע שלא איהנה מפירות החרוב אבל אני נוטע אותו לילדיי, נכדוטיי ונכדדיי, כדי שהם ייהנו מפירותיו.

נעצור ונשאל את הילדים:

מדוע התפלא חוני?

מה השאלה שחוני שאל? ומה תשובתו של האיש הזקן?

מה דעתכם על המעשה של האיש הזקן?

מה דעתכם על חוני?

סיפורנו ממשיך בצורה מפתיעה, חוני נפרד מהזקן והמשיך בדרכו ואז התיישב לנוח בצד הדרך. כשישב לנוח, נרדם חוני ונעשה נס כך שישן שבעים שנה. שבעים שנה שלוקח לחרוב להוציא פירות. ואז אחרי שבעים שנה, שזה המון זמן...

נעצור ונשאל: כשהוא התעורר מה אתם חושבים שהוא ראה? איך ממשיך הסיפור לדעתכם? מה יקרה לחוני?

הערה למנחה:

ניתן להחליף את השחקן של חוני לאחר ההפסקה המתודית כדי לשתף עוד ילדים.

כשחוני מתעורר הוא רואה איש שעומד ליד עץ חרוב ענקי שמלא בפירות. הוא רואה את האיש קוטף פירות מהעץ. (ניתן להוסיף שחקן נוסף כדי לשתף עוד ילדים).

חוני ניגש אליו ושואל אותו - "האם אתה האיש שנטע את החרוב?"

ומה התשובה של האיש לדעתכם?

האיש אומר לחוני - סבא שלי הוא זה שנטע את החרוב הזה! ואז חוני מבין שהוא ישן שבעים שנה וכך הוא מגלה שאמנם לא כל מה שאנחנו נוטעים מיד נותן פירות ולא לכל מעשה שלנו מיד יש תוצאה אבל יש מעשים שאנחנו עושים כדי לשמור על עולם הטבע ולדאוג לו, שיש להם השפעה לשנים ארוכות.

בקטגוריה שקיבלו שיתאים לעוד 70 שנה - איך אנשים יתלבשו בשנת 2092 איפה יגורו, מה יאכלו (התכנון יכול להיות פרוץ ככל האפשר) לאחר התכנון, יתבקשו המשתתפים לצייר את גרסתם ולהציג אותה בפני הקבוצה.

סיכום: לסיכום נאמר שחג ט"ו בשבט מהווה עבורנו הזדמנות לעצור ולהביט מה אנחנו קיבלנו מהדורות הקודמים לנו ומה היינו רוצים להעביר הלאה לדורות הבאים. לסיום נערוך סבב בו כל משתתף אומר דבר אחד שהוא אהב במפגש היום.

Bearfotos - Freepik.com

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם על המחיה ועל הכלכלה ועל הגפן ועל פרי הגפן ועל העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו ואימותינו לאכל מפריה ולשבוע מטובה. רחם נא ה' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך והשלם בנין ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו. ושמחנו בבנין מדינת ישראל ונאכל מפריה ונשבוע מטובה ונברכה עליה בקדשה ובטהרה. ברוך אתה ה' על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה פרי גפנה ועל פרותיה. (ברכת "על המחיה")

למידע נוסף על פעילות המחלקה ותכניה וליצירת קשר:

Facebook: Department of Irgoon and Israelis Abroad

Instagram: @WzoIrgoonandIsraelis

Email: wzo,israelis@gmail.com

